

Eksplikacja – szeroka interpretacja

Marta Bobowska

Eksplikacja – etymologia i historia:

Eksplikacja [łac. explicatio „tłumaczenie”, „wyjaśnienie”], log. uściślanie treści pojęcia, bez zmiany jego zakresu.¹

Pojęcie to wprowadził Rudolf Carnap, choć historia tej metody sięga starożytnej Grecji.

Obecna w całej historii edukacji.

Główne założenia metody:

- Eksplikacja to szczegółowy rozbiór tekstu.
- Przedmiotem rozbioru jest krótki utwór, bądź niewielki fragment tekstu.
- Długość dobieramy tak, by zmieścił się w jednej jednostce lekcyjnej.
- Prowadzić ją mogą także uczniowie.
- Główny schemat eksplikacji :

Moduły eksplikacji:

- zapoznanie się z tekstem,
- formułowanie hipotezy,
- uchwycenie głównych założeń treściowych utworu,
- uchwycenie wartości artystycznych utworu,
- prezentacja kontekstów przez nauczyciela,
- szczegółowa lektura i analiza tekstu,
- powrót do hipotezy i formowanie wniosków.

Stosujemy eksplikację!

- Zaczynamy od wyrazistego przeczytania tekstu.
- Stawiamy tezę interpretacyjną.
- Następnie dobieramy szczegółowe moduły eksplikacji.
- Ważne, by iść tokiem liniowym tj. od początku do końca.
- W trakcie interpretacji stosujemy podsumowania cząstkowe.
- Korzystając z ww. tworzymy właściwe podsumowanie.

Wady eksplikacji:

- Metoda stawia duże wymagania nie tylko uczniom ale i nauczycielom, łatwo ugrzęznąć w stereotypowych pytaniach i szablonowych interpretacjach.
- Może odpychać uczniów jednostronnością i nudą.
- Przytłacza profesjonalnym stylem czytania.
- Powstaje wiele kompendiów, tworzone są one przez znawców i zawierają gotowe interpretacje, nauczyciel je powiela i osłabia aktywność umysłową uczniów.

Efektywność eksplikacji:

- Ułatwia przekład języka literackiego na język krytyki.
- Pomaga dostrzec cele ideowe w dziele.
- Pozwala badaczowi podążać za autorem.

Inne zalety eksplikacji:

- Oznacza wzorcowy schemat interpretacji.
- Kształci zdolność formułowania hipotez.
- Może być formą ćwiczenia pracy w grupie.
- Zachęca do wnikliwej lektury.
- Uczy wiązania tekstu z kontekstami.

Jak stosować eksplikację – przykładowe działanie:

•Eksplikacja na podstawie *Pieśni zimowej* Horacego:

Horacy

Pieśń zimowa (Vides ut alta...)

Spójrz na szczyt Sorakte¹ w białej szacie,
las konary pod śniegiem ugina,
rzeki ostrym mrozem ścięte
stanęły, idzie zima.

Zięb dotkliwy, dREW dorzuć do ognia
i, Taliarchu², amforę wydobądź
czteroletniego Sabina³.
Resztę pozostaw bogom,

którzy srogie wiatry, kiedy zechcą,
poskramiają na morzu wzburzonym,
że czarne cyprysy nie drgną
ani stare jesiony.

Nie czas pytać o jutro niepewne,
więc cokolwiek los niesie łaskawy,
przyjmij ze szczerą ochotą
i nie stroń od zabawy,

póki lata zielone nie znają
siwizny. Marsowe Pole⁴, place
nawiedzaj, a w porze zmierzchu
nie zapomnij o schadze.

Śmiech zdradny w ciemnym zakątku płocze
ujawni dziewczę, zastaw pod szczęście
z ramienia weź lub z paluszka
mało spornego pierścień⁵.

Bibliografia:

Z. Uryga, *Metody kształcenia literackiego*, w: *Godziny polskiego*, Warszawa – Kraków 1996, s. 125-142.

Lekcje czytania. Eksplikacje literackie. Cz. I, pod red. W. Dynaka i A. Wita Labudy, Warszawa 1991.

Dziękuję za uwagę!